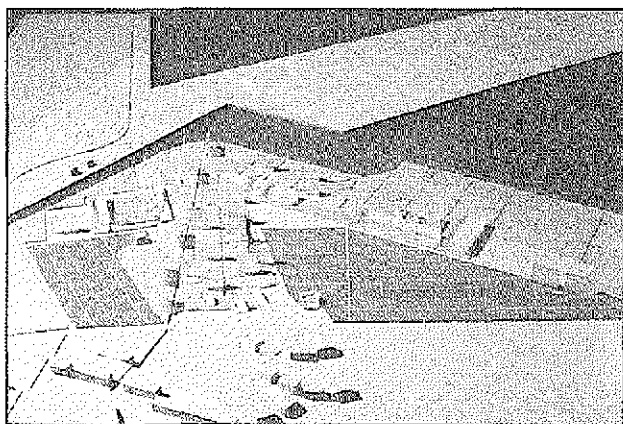

oblikovani z nasipi, kanali, lužami, poloji in trstičjem.

Poloji so nekaj centimetrov visoke muljaste sipine. Tu ptice gnezdiijo in nabirajo hrano. Da bi bili pred vetrovi in valovi kar najboljše zaščiteni, so razčlenjeni v smeri brezvetrja. Luže ležijo v smeri največjega zatišja vetrov. Nagnjene so pod kotom 75° glede na smer najpogostejšega pihanja, kar pomeni tudi smer nagiba trsja, ki tako luže delno zakrije in še dodatno zaščiti pred vetrom. Kanali ležijo v smeri najmočnejšega juga. Ta smer zagotavlja hitro namakanje in prelet. Tudi trstičje zaradi vetra raste v isti smeri, kar zagotavlja minimalno zaraščenost in odprtost kanalov. Rob trstičja nudi pticam hrano in predvsem zavetje, zato je prav tako kot luže za gnezdenje razčlenjen v smeri brezvetrja.

V Škocjanskem zatoku so urejeni štirje različni habitati, ciljno usmerjeni k določenim vrstam ptic kot gnezdišča, prezimovališča ali selitvene postaje. Bračkovo močvirje in izlivi rek predstavljajo veliko sklenjeno vodno površino. Ustje reke Badaševice je urejeno kot sanitarno močvirje, zasajeno s trsjem, ki deluje kot čistilna naprava za organske odplake in težke kovine. Plitvine in poloji ležijo v odprti vodni površini in predstavljajo izoblikovanost dna, ki se dvigne nad pas plimovanja. V nadomestnem biotopu trstičje, značilno za zatok, raste v dveh oblikah: v okoli 20 metrov širokih pasovih in ob kanalih. Sladkovodno močvirje leži na Bonifikki, depresijskem območju med trstičjem in rečico Aro, zaradi že prej obstoječe mreže kanalov, ki pomagajo uravnati vodni nivo močvirja.

V naravnem rezervatu so urejeni tudi naravovarstveno središče, opazovalna poti in opazovalnica. V sklop sodijo še preletovalnica za divje ptiče, ograda za konje in mlaka kot živa maketa rezervata, namenjena predvsem ogledu šolskih skupin.

Preureditve območja nekdanje bolnišnice v Ankaranu z vnosi programov Luke Koper, slovenske vojske in primorske univerze.

Rearrangement of the area of the former Ankaran hospital with entries of the programmes made by the Port of Koper, Slovene Army and the Primorska University.

Mateja Kaudek in Martina Tomsič

OBMOČJE NEKDANJE BOLNIŠNICE ZA TUBERKOLOZNE BOLNIKE V ANKARANU

Osnovni namen naloge je bilo preoblikovati in oživiti razvrednotene prostore ob morju v območju nekdanje bolnišnice za tuberkulozne bolnike v Ankaranu. Na severu območje omejuje cesta Bivje - Ankaran - Lazaret, na jugu morje, na vzhodu luška napajalna cesta in na zahodu stranska cesta proti Sv. Katarini.

Tako kot v večjem delu slovenskega obalnega pasu sta tudi tu v ospredju problema intenzivne urbanizacije obale in propadanje naravnih in kulturnih spomenikov. Obenem se s širjenjem Luke vse bolj zmanjšuje del dostopnega obalnega pasu. Za to območje obstajajo ureditveni načrti, ki predvidevajo v zalivu ureditev še tretjega pomola ter namestitev centra slovenske vojske v nekdanji ankaranski bolnišnici. Posledica tega bo preobnova obravnavanega prostora v nadzorovano območje in s tem zaprt prost dostop do morja kot splošne javne dobrine.

Park pod cesto Bivje - Ankaran, ki je nastal v začetku tega stoletja v sklopu zdraviliških objektov, predstavlja eno največjih parkovnih ureditev v območju občine Koper. Kljub izredni dendrološki pestrosti ostaja park, kakor tudi arhitekturno edinstveni objekti nekdanje bolnišnice v njem, prepuščen času. Z zasipavanjem morja je poleg tega prostor izgubil svojo glavno kvaliteto - stik z morjem.

Ob upoštevanju programa in usmeritev, izdelanih za obravnavano območje tretjega pomola, sva predvideli posege, ki bi na novo ovrednotili izginjajoče kvalitetne prvine v prostoru. Pri razvrščanju programov sva upoštevali kriterije sorodnosti, različne introvertiranosti in predvsem primernosti prostorskih danosti za posamezen program: tako programu Luke ob reguliranem kanalu sledi program centra slovenske vojske, kampus v objektih nekdanje bolnišnice ter program primorske univerze ob JZ robu parka. Pri oblikovanju nove prostorske zasnove je imel pomembno vlogo obstoječi kanal; z njegovo regulacijo sva oblikovali ločnico med Luko in ostalim območjem, z razširitvijo njegovega ustja pa omogočili dostop plovil do centra slovenske vojske ter vpliv morja globlje v naravno zaledje. Nov pomol Luke sva oblikovali glede na določila danega prostora: ob potrebi po dodatnih operativnih površinah sva predvideli njegovo širitev v zaledje. Center slovenske vojske sva zasnovali kot vase usmerjen sistem posameznih stavbnih blokov, objekt stare bolnišnice sva namenili kampusu, v obstoječih obcestnih stavbah pa sva predvideli javni program, ki bi služil univerzi in naselju Sonček. Tretjo univerzo z vsemi ustreznimi sportnimi površinami sva umestili ob JZ robu parka in ga na ta način vključili v širši program kot sestavni del javnih površin, pri njegovi krajinski ureditvi pa sva upoštevali

predvsem različne robne pogoje: bližino morja in ceste. Za razliko od centra slovenske vojske je kompleks tretje univerze zasnovan kot odprt sistem, ki se povezuje z okoljsko naravo in morjem.

Urša Komac

POTI PO POZABLJENI DEŽELI¹

Poti po pozabljeni deželi so ena od oblik iskanja smisla in identitete in predstavljajo beg iz zmede sodobnega sveta. Prvobitni stik z naravo, telesna aktivnost ter socializacija imajo največje možnosti, da s svojimi prvinskimi vrednotami zmanjšajo človekovo negotovost in občutek nemoči v informacijski družbi. V stiku z naravo istrske krajine, s telesno dejavnostjo in s krepitevijo osebnih odnosov bi se človekov laž lahko bolj dejavno spopadel s paranoično utesnenostjo, ki jo prinaša sodobna družba.

V okviru tega projekta naj bi za razvoj prostočasnih in rekreativnih dejavnosti, ki se odvijajo v odprtem prostoru, nastalo omrežje turističnih poti. Na območju Slovenske Istre naj bi se razvilo enotno označeno omrežje peš, kolesarskih in jahalnih poti z urejenimi izhodišči, razgledišči in počivališči z vključeno gostinsko ponudbo. Projektne dejavnosti so sestavljene iz dveh delov. V prvem delu gre za vzpostavitev omrežja kolesarskih, konjskih in peš povezav, v drugem pa za njihovo označitev z arhitekturno-krajinskimi poudarki ob poteh. Povezave so speljane po obstoječih ali zaraščenih poteh, označitev poti je zadržana in kar se da minimalna. Pri načrtovanju poti in ureditvah ob njih izhajamo iz obstoječih danosti krajine. Poleg naravnih vrednosti so to predvsem arheološke, zgodovinske, umetnostne, arhitekturne, etnološke in krajinske zanimivosti, vključena pa je tudi gastronomska in enološka ponudba. Povezave so razdeljene na dolinske in na razgledne odseke in imajo predvidena izhodišča, razgledišča in počivališča.

Za načrtovanje v odprtem prostoru je poleg družbenih sprememb in lokalnih posebnosti vselej pomembno tudi upoštevanje regionalne razsežnosti prostora. Pri projektu smo izhajali iz dejstva, da je območje Slovenske Istre kot regija zaključena celota, ne glede na njeno razdelitev na štiri občine. Območje, ki ga obravnavamo, obsega dobrih 400 km². Na severu in na jugu je omejeno z državnima mejama Italije in Hrvaške, na severovzhodu pa z naravno-geografsko mejo polotoka Istre, ki poteka po reki Glinščici ter po Slavniško in Kojniško-Žbevniskem pogorju. Glavni žili omrežja, ki

potekata po največjih razvodnicah v Slovenski Istri, predstavljata osnovo za krakasto zasnovano transversalno pot in preko krožnih poti omrežje povezujeta s sosednjimi regijami in državami.²

Regionalni pomen načrtovanega omrežja poti je v povezavi urbanizirane obale z avtentičnim zaledjem, ki kljub pestrosti krajine in edinstveni naravni in kulturni dediščini z bogato zgodovino še vedno velja za pozabljeno deželo.

Projekt bo pripomogel k dvigu zavesti o vrednotah v domačem okolju.³ S tem se bo pridružil številnim pobudam, ki vznikajo po istrskih vaseh in se kažejo v povečanem zanimanju za ljudsko izročilo in lokalne zanimivosti.

V Slovenski Istri bo omrežje v mnogih vidikih povečalo možnosti za oživetev podeželja in enakomernjši razvoj regije. Omrežje poti predstavlja osnovo za razvoj dodatnih turistično-gostinskih in obrtnih dejavnosti na podeželju, za turizem na obali pa je privlačna dopolnilna ponudba. Celovit in strokoven pristop bo preprečil stihijski razvoj rekreativnih dejavnosti, ki že danes povzročajo okoljsko škodo in nezadovoljstvo med domačini. Z oživitvijo projekta bo krajina z okoljsko ozaveščenimi opazovalci pridobila stalni nadzor nad dogajanjem v prostoru, kar bo pripomoglo k zmanjševanju nedopustnih posegov, kot so divja odlagališča smeti in črne gradnje. V pozabljenih krajih se bo pojavil okoljsko bolj zahteven turist, ki se ne bo hotel zadovoljiti z množičnim turizmom na obali. V zaledju Slovenske Istre bodo lahko z oživitvijo avtentične krajine v zavesti ljudi že v bližnji prihodnosti domačin, turist in novi stanovalec informacijske družbe varovali in ohranjali bogato naravno in kulturno dediščino.

- 2 Pri projektu aktivno sodelujemo s strokovnimi skupinami iz Slovenije, Italije in Hrvaške, s političnimi organi iz Slovenske Istre in Ljubljane, sprejemamo pa tudi različne lokalne pobude, ki so kakorkoli povezane s projektom. Tako smo s pomočjo domačinov in kolesarske sekcije Obalnega planinskega društva izvedli že tri čistilne akcije in očistili poraščeno pot od Abramov do Karlov na Pregarski planoti. Še vedno smo pripravljene na dodatne pobude in razširitev projekta, ker se zavedamo, da več glav tudi več ve. Hkrati ima projekt prihodnost le, če tudi domačini v njem spoznajo lastni interes.
- 3 Nekateri strokovnjaki nas opozarjajo na pojav novega lokalizma (Strassoldo, 1990). Ta naj bi nastal kot posledica spremembe časovno-prostorske organizacije življenja v informacijski družbi. Z novo tehnologijo bo imelo vse več ljudi možnost uživanja življenja na podeželju. Ti naj bi imeli na nova okolja zelo pozitiven vpliv, pogosto naj bi se borili za ohranjanje lokalnega načina življenja in imeli naj bi navdušen odnos do lokalne skupnosti. V tem smislu se kažejo realne vizije o možnostih obnove propadajočega stavbnega fonda, saj bi prav kapital novih stanovalcev s pomočjo pametne politike lahko pripomogel k obnovi pozabljene kulturne dediščine v Slovenski Istri. Tudi bodoči stanovalci, ki se bodo začasno ali trajno preselili v Slovensko Istro, so potencialni uporabniki našega omrežja poti.

¹ Soavtor pri izvedbi projekta: Igor Maher, dipl. biol., strokovna konzultanta; prof. Janez Koželj, d. i. a., Fakulteta za arhitekturo, in doc. dr. Darko Ogrin, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo.